

Andrea Jochmanová/ Vojtěch Ron: *Lidové pašijové divadlo v českých zemích*

„Pokoř a dobro!“

Tímto starým pozdravem františkánů mě, začínajícího badatele v oblasti lidového divadla, častoval Vojtěch Ron, s nímž jsem na sklonku jeho života měla ještě možnost konzultovat a těšit se nad jeho bohatou sbírkou. U něj jsem se poprvé setkala s jedním z nejstarších českých vydání slavného „Kochema“, od něj jsem pochytila alespoň základní přehled v žánrech, druzích, typech a nakonec i odnožích lidového divadla. Laskavý čtenář snad promine tento úvodní osobní vklad, čtenář nelaskavý, nechť následující řádky přeskočí, neboť nelze psát o Ronovi bez jistého subjektivního vyznání.

Dva roky po Ronově smrti byla konečně vydána antologie jeho studií věnovaných lidovému divadlu pašijovému, která představuje velmi originální a specifický dar české teatrologii. Oba přídomky jsou jistě na místě, uvážíme-li, kolik teatrologů se zdárně pohybuje na tolika rovinách – jako tomu bylo v Ronově případě – a kolika z nich se v jejich práci daří na výtečnou práve proto, že vlastně vystudovanými teatrology nejsou – stejně jako Ron. Rozsah jeho práce je mimořádný v tom, že autor spojuje rovinu teoretickou s historickou, pohybuje se nezdřídkna na pomezí teatrologie, etnografie, religionistiky, historie i lingvistiky, přičemž ve svých studiích nevymezuje hranice jazykové a s důkladností sobě vlastní zkoumá pašijové divadlo pěstované na českém území v jeho komplexnosti, jinými slovy neo-

pojímí podchytit pašije německé a na základě minimálních pramenů alespoň zmínit ty latinské anebo polské a pátrat v pramenech uložených v zahraničních archivech a sbírkách. Díky tomuto pohledu na věc se mu daří představit obsáhlý komplex informací, v němž se snoubí Ronovy znalosti s jeho schopností sdělně a s niterným vztahem k tématu předložit své závěry.

Významným specifikem, které je nutno na antologii Ronových textů vyzdvihnout, je její poměrně úzké tematické vymezení. Poprvé po letech výzkumu, sahajícím až k do dnes nedocenenému Feifalikovi, máme před sebou publikaci soustředěnou výhradně na jeden z okruhů lidového divadla, konkrétně na divadlo pašijové, s nímž logicky souvisí celebrace svátků velikonočních (a v několika málo dochovaných případech i božitélových). Přitom musíme konstatovat, že antologie *Lidové pašijové divadlo v českých zemích* přináší (až na výjimky) studie již dříve publikované v různých odborných nebo regionálních časopisech. Z osobního setkání vím, že Ron sám měl v plánu vydat daleko ucelenější soubor textů, v němž by měly své místo také další jeho studie věnované tematicce vánoční, hagiografické i světské, nehledě na dramatické texty, jež přebral a připravil k vydání. Jisté je, že Ronova pozůstalost obsahuje podklady, z nichž by se dala sestavit kvalitní publikace svým rozsahem srovnatelná s obsáhlou monografií prof. Martina Slivky *Slovenské ľudové divadlo* (Bratislava: Divadelný ústav, 2002), a tak nezbyvá než vyčkat na její zpracování.

Obrátíme pozornost na obsahovou stránku antologie, která nepopírá skutečnost, že je zároveň holdem a vzpomínkou na herce, dramatika, badatele, písmáka a dědice dějinné paměti Rona, vnímáme zřetelně nástinu ojedinělé teorie lidového divadla uplatněné prozatím alespoň na příkladu divadla pašijového. V souladu s již dříve naznačenými závěry Černého a Kopeckého dospívá

Ron ke konstatování, že náboženská linie lidového divadla (tj. hry pašijové, vánoční, božítelové, starozákonní a hagiografické) v podstatě navrácí divadelní aktivitu do souladu s obřadností a zbožnými úkony, jimž skrze mimesi propůjčuje možnost zpřítomnění posvátných dějů. Autor uvádí hned několik příkladů, které napomáhají přesnějšímu chápání této lidové tvorby, z nichž nejmarkantnější jsou konstatování srovnávající vnitřní duchovní divadlo, jež si vytváří ve svých představách účastník Loyolových cvičení, s potřebou prostého věřícího tyto představy konkretizovat, z pomyslného tedy vytvářet materiální a ve své podstatě skutečnost reprezentující výjev. Skrze snahu předvést, respektive rekonstruovat jednotlivé děje v souladu s tím, jak se opravdu odehrály, vzniká divadlo, které v sobě zákonitě nese takový prvek ostenze, jímž obrací divákovu pozornost k ději původnímu, k originálu, který je v prostředí venkova svébytně zdivadelňován v jasně určeném a přesném sledu, přičemž hlavním smyslem dlouhodobě zůstává zpředmětnění posvátných jevů určené k duchovnímu rozjímání všech zúčastněných. V omezených hmotných podmínkách a za spojení svébytných konvencí, vycházejících ze znalosti látky, z jednoduché práce se znakem, z obecné potřeby určitého společenství prezentovat takové děje, vzniká divadlo, jemuž Ron po letech terminologického tápání mezi označením sousedské, selské či lidové dává v souladu s označením jeho diváka i tvůrce název „divadlo sprostných“.

Nejde však jen o nový pohled na teoretické uchopení tématu, ale také o nové informace, které Ron vytěžil ze zasutých archivů a nepříliš reflektovaných zahraničních zdrojů, o zdůraznění vazby českého pašijového divadla na tvorbu německou, dokonce o důsledné geografické podchycení aktivit lidového divadla v oblasti severních Čech. Autor také dává do souvislosti s velikonočními hrami parateatrální projevy, o nichž by bez jeho mezioborového rozpětí nebylo di-

vadelní vědě mnoho známo. Díky tomu se čtenář může seznámit s teatrálními prvky ve velkopátečních procesích, v tzv. Jeruzalémech, svátostech křížové cesty atp. Ani v tomto případě však Ron neopomíná jasné definování akčního vztahu mezi jevištěm a hledištěm, diváky a (z nich vzešlymi) herci. Pozoruhodný je pak také další Ronův osobitý vklad, tedy pokus o popsání kontinuity a mezníků jednotlivých epoch vývoje lidového divadla, který přispívá k pochopení proměn, žánrové pestrosti a finálnímu vyčerpání tohoto svébytného jevu.

Ronova antologie *Lidové pašijové divadlo v českých zemích* ve své komplexnosti přináší i naznačuje nové metody a zároveň poukazuje na dosud nevytěžené možnosti těch kapitol z dějin divadla, které jsou považovány za uzavřené.

RON, Vojtěch. 2009. *Lidové pašijové divadlo v českých zemích*. Praha: Vyšehrad, 2009.

Martina Musilová/ Martin Vasquez: *Principy divadelní improvizace (v prostředí Zápasů v divadelní improvizaci)*

V českém divadelním prostředí se můžeme od roku 2000 setkávat s novým paradivadelním fenoménem Zápasů v divadelní improvizaci, které pořádá Česká improvizační liga (zkráceně Improliga). Tomuto tématu se ve své disertaci věnoval jeden z jejich členů a spoluzakladatelů, Martin Vasquez. Práci vydalo v loňském roce nakladatel-